

№ 129 дата 17.11.2016 г.

ул. „Св. Кирил и Методий“ № 54, бл. I,
1000 София; тел: 02/870 21 91

СТ А Н О В И Щ Е

за научната дейност на гл. ас. д-р **ВИОЛИНА СТОЙЧЕВА АТАНАСОВА**,
участник в конкурс за заемане на академичната длъжност **ДОЦЕНТ** по
нова и най-нова история в Института за исторически изследвания към БАН

от д-р **Петя Борисова Димитрова**,
доцент в Института за исторически изследвания към БАН

По конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, обявен от
Института за исторически изследвания по професионално направление 2.2. „История
и археология“, научна област „Нова и най-нова обща история“, научна проблематика
„Индия в България и по света XIX–XX век“, за нуждите на секция „История на света
и международните отношения в ново и най-ново време“ (ДВ, бр. 81 от 20 октомври
2015 г.), са постъпили документите на гл. ас. д-р **ВИОЛИНА СТОЙЧЕВА
АТАНАСОВА** – единствен кандидат. Те отговарят напълно на изискванията на
ЗРАСРБ, както и на другите нормативни документи, третиращи условията и реда за
заемането на академични длъжности в БАН и в Института за исторически
изследвания в частност.

Виолина Атанасова започва работа в Института по история (сега Институт за
исторически изследвания) към БАН през 1988 г. след успешна защита на
кандидатска/докторска дисертация на тема „Културна политика в независима Индия
и идейна борба по въпросите на индийската култура“ в Института по изтокознание
към АН на СССР, Москва. От 1998 г. е научен сътрудник I ст. / главен асистент в
секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време“.
Участва активно в научноизследователската и научно-организационната дейност на
секцията – в проектите „Необходимият Изток“ (2002–2005), „Русия между Запада и
Изтока. XVIII–XX в. Страници от историята“ (2006–2009), „30 години секция
„История на света и международните отношения в ново и най-ново време“ (2009–2010),
Русия между Запада и Изтока. Политика и дипломатия. XVIII–XXI век (2010–2014) и
др.; в редакционната колегия на поредицата „Проблемът Изток–Запад“, както и на други
секционни и институтски сборници. От основаването ѝ през 1996 г. е активен член на
Асоциация КЛИО, неправителствена организация, основана от учени от различни
научни звена на БАН и от СУ „Св. Кл. Охридски“, чиято цел е осъществяване на
нетрадиционни исторически изследвания и популяризиране на резултатите от тях,
стимулиране обвързването на историческата наука с останалите социални и
хуманитарни дисциплини с оглед преодоляване на фрагментарния характер на

познанието за развитието на социума, приобщаване на историческата наука към нуждите на обществения живот. Участва в редколегиите на изданията на Асоциацията – сп. „Историческо бъдеще“ и поредицата „Изследвания и документи“.

Научната продукция, с която д-р В. Атанасова кандидатства в конкурса, включва монография и 27 студии и статии. Основен труд е монографичното изследване „Българското огледало. Образът на Индия в България (краят на XIX – краят на XX век)“, издадено от Акад. изд. „Марин Дринов“ през 2014 г. Темата и като съдържание, и като хронологичен обхват предполага дългосрочна и трудоемка дейност по събиране на разпръснатите на различни места (документални сбирки, монографични изследвания, пътеписи и научнопопулярни материали, учебници и учебни помагала и други източници) данни, които оформят многообразната картина на представите за Индия в България. В резултат В. Атанасова е постигнала една наситена и изчерпателна визия не само за образа на далечната и екзотична за българина страна, но и за промените в представите за нея, които настъпват през годините под влиянието на различни обществено-политически фактори.

Фактът, че темата не е била обект на специално внимание в българската историография, е причина В. Атанасова да пристъпи към нейното конкретно изследване, което няма за цел разработването на теоретични въпроси, а е съсредоточено върху аргументирането на образа с неговите особености и развитие през различните периоди. Но именно изключително добрата подготовка на авторката по проблемите на теорията и историята на културата, както и на имагологията, ѝ помага да поднесе на читателя един динамичен, плътен и наситен с живот образ на далечната и екзотична за българина страна. Този образ е показан в развитие съобразно с променящите се условия, ясно са описани механизмите на неговото култивиране, както и приемствеността, отчленени са отделните периоди в това развитие.

Като един от сериозните принос на В. Атанасова се откроява групирането на представите за Индия около две основни направления, най-изчистени според нея за разглеждания период – политическо и културно. И двата образа – политическият и културният – са противоречиви и еволюират с времето, а между тях като че ли не винаги съществува пряка връзка. Но докато политическият образ, свързан с въпроса за легитимността на управлението на Великобритания в Индия, претърпява сериозна промяна след 20-те години на XX век, когато масовото антиколониално движение достига голям размах, то културният образ е по-дълготраен, по-статичен, по-разнопосочен и неясен. Много по-популярна и разнообразна е картината в областта на индийската култура, за която В. Атанасова в хода на направения анализ откроява три типа възприятия. Първият включва представите, свързани с древната култура на Индия, разгледани преди всичко в учебниците, които внасят европоцентристката гледна точка за историята и културата на страната. Вторият е свързан с появата от

края на XIX век на новите религиозно-мистични учения, които претендират, че откриват нови пътища за постигане на висше духовно развитие на човечеството. Като трети тип авторката определя масовите представи за загадъчната Индия в България, формиращи се под влияние на западната художествена литература, филми и вестникарски сведения за страната, които наред с описанията на екзотични обичаи и начин на живот на индийското население включват множество повествования за необикновените способности на йогите, за тайнствените знания, пренасяни от древността до наши от индийските мъдреци.

Освен като принос в изучаването на представите на българина за една далечна за него страна, изследването на В. Атанасова открива възможност и за ползотворна обратна рефлексия. Както изрично е подчертано от нея, всеки един образ винаги е проекция на *своето*, винаги е пречупен през призмата на нуждите на собствената култура, на собствените стремежи. Което означава, че интересът на българина към Индия е интерес и към собствения му произход (още от времето на Раковски и Веда Словена), т.е. образът на тази чужда страна, подобно на всеки образ, е също така и неизменна част от самопознанието. А това означава, че монографията на д-р Атанасова предоставя, освен всичко друго, и нови изследователски ориентири за бъдещото разработване на проблеми, свързани с развитието на българската култура.

Темата за мястото на Индия в България и в света е застъпена в още седем нейни студии и статии, които пряко допълват анализите и изводите от монографичното изследване. Всички те, независимо от конкретната си проблематика, са подчинени на целта да се направи задълбочена съпоставка на конкретните данни и факти за обекта на изследване и тяхното пречупване през собствения поглед и светоусещане, водещо до изграждането на една въображаема картина на чуждата действителност.

Друг голям тематичен кръг в представените от В. Атанасова научни публикации е свързан със западната и руската рецепция на Индия. Необходимостта от задълбочени изследвания в тази насока д-р Атанасова свързва с обстоятелството, че сведенията за Индия проникват в България от Западна Европа или Русия и носят в себе си готови оценки и съждения, които българското общество усвоява наред с фактите. В този план особен интерес и от чисто историческа, и от методологическа гледна точка представляват опитите да се отчленят влиянията и на западното, и на руското светоусещане върху формирането на българските представи за света и за Индия в конкретния случай.

Не по-маловажен е и един друг аспект на взаимовръзките между двете страни, на които В. Атанасова отделя сериозно внимание в своите изследвания – практическата страна на взаимоотношенията на Индия с България и с останалите социалистически страни в периода след края на Втората световна война.

Списъкът с тематични кръгове, обект на изследователските интереси на кандидатката, включва още важни и слабо изучени проблеми. Сред нейните разнопосочните научни дирения обаче бих поставила акцент върху една тема, към която българските историци, престашили се да пристъпят, не са много – за развитието на историята като наука, на нейната теория и методология. Интересите на В. Атанасова към нея очевидно датират отдавна. За това немалко значение най-вероятно има и натрупаният опит в Института за култура, където тя попада веднага след студентската скамейка и където се оформя като млад изследовател в продължение на три години. Вещината, с която тя борави с тази проблематика, проличава отчетливо и в студията й „Диалогът между история и социология и развитието на социалната история“, и в нейните интервюта с видни наши и чужди учени, публикувани на страниците на сп. „Историческо бъдеще“ и посветени на търсенето на смисъла и предназначението на историческата наука. Те не само предлагат една равносметка за развитието на историческата наука в контекста на настъпилите в Източна Европа промени, но и са нагледно свидетелство за обръщането на тази наука към себе си, за новия поглед към нейната роля за изследването на обществата, за необходимостта от преосмисляне на главните цели на историческото изследване и установяване на нови специфични теоретически и методологически полета на историята като наука.

Изброеното дотук ми дава основание да твърдя, че представената научна продукция е посветена на значими проблеми от новата и най-новата история на света и на международните отношения. Тя напълно отговаря на съвременните изисквания към професионалните качества и умения на модерния учен. Всичко това е причина с увереност да подкрепя кандидатурата на гл. ас. д-р Виолина Стойчева Атанасова за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ.

17 февруари 2016 г.

доц. д-р Петя Димитрова